

11.6.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi; oppivelvollisuus@minedu.fi

Lausuntopyyntönne luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi VN/1985/2020

Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa, ja toteaa seuraavaa:

Saamelaisalueen koulutuskeskus viittaa Ammattiosaamisen kehittämissyhdistyksen (AMKE) lausuntoon ja toteaa, että on yhtä mieltä sen sisältämistä yksityiskohdista.

Sen lisäksi toteamme, että on tärkeää huolehtia jatkossakin siitä, että aikuisten osaamistasoa nostetaan tulevaisuudessakin saamelaisalueella. Paitsi, että saamelaisalueella on jo ennestään työvoimapula esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla sekä matkailualalla siihen liittyvine klustereineen, Lappiin on suunnitteilla suurhankkeita. Näiden toteutuessa syntyy työvoimatarpeita kaikille koulutusasteille, eniten ammatillisen koulutuksen saaneille. Työvoiman tarve kasvaa merkittävästi ja tämä tulee huomioida laajemmassa perspektiivissä. Koulutuspaikkoja ja rahoitusta tulee lisätä kautta linjan lappilaisille koulutuksen järjestäjille. On tärkeää huomioida, että oppivelvollisuuden laajentamisen ei saa johtaa siihen, että koulutuspaikkoja viedään esimerkiksi aikuisilta, jotka kouluttauduttuaan siirtyvät nopeasti työelämän palvelukseen tai joilla on lähtökohtaisesti hyvät valmiudet suorittaa opinnot vahvasti osana työelämää.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tarkoituksena on lisätä sen oman alueen väestön ammatillista osaamista ja kehittää alueen elinkeinoja (Laki Saamelaisalueenkoulutuskeskuksesta, 2010/252). Työelämässä toimiminen saamelaisalueella edellyttää alueen kulttuurin tuntemusta ja kulttuurisen-sitiivistä toimintatapaa sekä saamen kielten osaamista. Täten on tärkeää, että koulutettavat ovat ensisijaisesti saamelaisalueelta. Paikallisväestöllä on lähtökohtaisesti kulttuurista osaamista ja koulutukseen hakeutuu myös saamen kieltä osaavia henkilöitä. On pidettävä huoli, etteivät muualta Suomesta hakeutuvat oppivelvolliset vie saamelaisalueelta hakeutuvien koulutuspaikkoja. Toisaalta muualta tuleviakin tarvitaan siinä tapauksessa, että alueen oma väestö ei riitä kattamaan työvoimatarvetta. Autonomia opiskelijavalinnassa on siis tarpeen.

Oppivelvollisuuslaki ei saa tarkoittaa sitä, että SAKK:n rahoitus pysyy samansuuruisena, mutta kustannukset lisääntyvät niin, että oppilaitos joutuu karsimaan koulutustarjontaansa entisestään. Nykytilanteessa kaikkia koulutuksia ei voida aloittaa vuosittain, vaikka alueen työvoimatarve sitä edellyttäisi.

Tutkintoon valmentava koulutus on turvattava myös saamelaisalueella. Sitä tuottava koulutuksen järjestäjä tarvitsee lisärahoitusta, koska joutuu tuottamaan koulutusta maantieteellisesti laajalle alueelle todennäköisesti yli kuntarajojen. Mikäli jokin alueen lukioista ottaisi tutkintoon valmentavan koulutuksen järjestämistä vastuun, Saamelaisalueen koulutuskeskus voisi tuottaa sille maksullisena palvelutoimintana koulutuksen järjestäjien välisenä hankintana ammatillisen koulutuksen sisältöjä.

Mikäli Saamelaisalueen koulutuskeskus puolestaan hakee tutkintoon valmentavan koulutuksen järjestämislupaa, koulutuksen tuottaminen tulisi rahoittaa täysimääräisenä. Saamelaisalueen koulutuskeskuksella olisi hyvät edellytykset tuottaa tutkintoon valmentavaa koulutusta koko alueen tarpeet huomioiden, sillä oppilaitos toimii Opetushallituksen alaisuudessa eikä näin ollen ole rajattu pelkästään tiettyyn kuntaan. Oppilaitos tunnetaan laajalti ja jo toistaiseksi oppilaitokseen on ohjattu perusopetuksen jälkeen opiskelijoita, joiden valmiudet edellyttäisivät Valma-koulutusta. Oppilaitoksella on myös vahvat työelämäkontaktit työelämään tutustumisjaksojen toteuttamiseksi sekä pitkä kokemus etä- ja monimuotokoulutuksen järjestämisestä sekä vahvasti opiskelijälähtöinen toimintatapa. Henkilökohtaiset osaamisen kehittämissuunnitelmat (HOKS) pystyttäisiin näin ollen räätälöimään niin, että opiskelijan opiskeleminen voidaan järjestää tapahtuvaksi myös kotoa käsin.

Saamelaisalueelta, esimerkiksi Enontekiön Hetasta ja Vuotsosta hakeutuville oppivelvollisille olisi annettava mahdollisuus majoitus- ja matkakorvaukseen heidän hakeutuessaan Saamelaisalueen koulutuskeskukseen siitä huolimatta, että alueella on alle 100 km säteellä lukio ja ammatillinen oppilaitos. Tähän asti erityisesti Enontekiöltä Inariin opiskelemaan saapuminen on ollut kallista ja kulukuyhteyksien vuoksi hankalaa. Edellä mainituilla alueilla asuu kuitenkin saamelaisväestöä, jolle Inarin koulustarjonta voi soveltua lähtökohtaisesti paremmin; esimerkiksi porotalousala, saamenkäsityökoulutukset, saamen kielikoulutukset ja muut koulutukset, sillä saamelaiskulttuuri on läpileikkaavana sisältönä eri koulutuksissa ja niiden tutkinnon osissa.

Saamen kielten lukuvuosikoulutukset tulisi voida hyväksyä oppivelvollisuuden piiriin, sillä saamen kielen osaaminen on yksi työllistymistä edistävä tekijä ja kielikoulutukset tarjoavat myös jatko-opintomahdollisuuksia. Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toteuttamat lukuvuosikoulutukset antavat hyvän kielitaidon toimia käytännön kielenkäyttötilanteissa. Hankittuaan kielitaitoa perusopetuksen jälkeen, voi ammatillisen tutkinnon suorittuaan toimia kulttuurisensitiivisesti erityisesti sosiaali- ja terveysalalla ja muilla palvelualoilla sekä saamenkäsityöalalla. Suoritettuaan saamen kielen opinnot ja toisen asteen tutkinnon opiskelijalla on mahdollisuus hakeutua myös jatko-opintoihin korkeasteelle. Opiskelijalla on valmiudet jatkaa kielen opiskelua myöhemmin esimerkiksi yliopistossa. Oulun yliopisto on hyväksynyt SAKK:n lukuvuosikoulutusten opetussuunnitelmat ja opiskelijalla on mahdollisuus saada AHOTOitua kyseiset opinnot.

Lopuksi toteamme vielä, että lakiuudistusta on tehty kiireellä ja kentän osallistaminen on ollut vajaavaista. Monin paikoin näyttää siltä, että kentällä on asiaan liittyen enemmän kysymyksiä kuin tietoa, mikä ei ole hyvä pohja lausunnon antamiselle. Oppivelvollisuuslain voimaantuloa tulisi siirtää siten, että se tulisi voimaan samanaikaisesti kuin laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1.8.2022.

Lausunnon keskeinen sisältö:

- Saamelaisalueen koulutuskeskus on yhtä mieltä eri yksityiskohdista, joita AMKE on nostanut lausunnoissaan esiin
- Saamelaisalueen paikalliselle ja aikuisväestölle on turvattava tulevaisuudessakin koulutuspaikat Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa
- Oppivelvollisuuslaki ei saa tarkoittaa sitä, että SAKK:n rahoitus pysyy samansuuruisena, mutta kustannukset lisääntyvät niin, että oppilaitos joutuu karsimaan koulutustarjontaansa entisestään
- Tutkintoon valmentava koulutus on turvattava myös saamelaisalueella, Saamelaisalueen koulutuskeskus voi tuottaa jonkun muun toteuttamaan koulutukseen sisältöjä maksullisena palvelutoimintana (koulutuksen järjestäjien välinen hankinta)
- Mikäli Saamelaisalueen koulutuskeskus alkaisi tuottaa tutkintoon valmentavaa koulutusta, se tulisi rahoittaa täysimääräisenä, siitä tulee aiheutumaan väistämättä jonkinlaisia kustannuksia
- Saamelaisalueelta, esimerkiksi Enontekiön Hetasta ja Vuotsosta hakeutuville oppivelvollisille olisi turvattava majoitus- ja matkakorvaus siitä huolimatta, että alueella on alle 100 km säteellä lukio ja ammatillinen oppilaitos
- Saamen kielten lukuvuosikoulutukset tulisi voida hyväksyä oppivelvollisuuden piiriin, sillä saamen kielen osaaminen on yksi työllistymistä edistävä tekijä ja kielikoulutukset / kielen osaaminen tarjoaa myös jatko-opintomahdollisuuksia toisen asteen koulutuksen jälkeen
- Oppivelvollisuuslain voimaantuloa tulisi siirtää siten, että se tulisi voimaan samanaikaisesti kuin laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1.8.2022

Inarissa 11.6.2020

Eeva-Liisa Rasmus-Moilanen
rehtori